

dānemur.) Hoc dicit, quia si nosmetipsi errores nostros corrigereimus, non a domino iudicaremur. Et quia corripimur, tamen pro nobis est ut timore ipso emendemur. In paucis enim omnium est emendatio, ne cum hoc mundo, id est, cum infidelibus damnemur. Nihil enim differt ab infideli qui inconsiderate ad mensam domini accedit.

ITaq; fratres cum conuenitis ad manducandum inuicem expectate, si quis esurit domi manducet.) Ad inuicem expectandum dicit, ut multorum oblatto simul celebretur, ut & omnibus ministraretur, & si quis impatiens est, domi terreno pane pascatur. ¶ **Ut non in iudicium conueniatis.**) Hoc est, ne mysterium reprehensibiliter & cum offensione agatis. ¶ **Cætera autē cum uenero disponam.**) Caput prius salutis ordine agendum ostendit, & quomodo in ecclesiam ab utroque sexu conueniatur præmisit, in quibus rebus si error fuerit non leue peccatum est. Cætera autem quæ ad ædificationem ecclesiæ pertinent præsentia sua ordinare se promittit.

CAPVT XII.

DE spiritualibus autē nolo uos ignorare fratres, scitis quia cum gentes eratis, simulacrorum forma eūtes, prout ducebamini.) Spiritualia illis traditurus, exemplum prioris conuersationis memorat, ut sicut simulacrorum fuerunt forma colentes idola, & ducebantur duce uoluntate demoniorum, ita & colentes deum sint forma legis dominicæ, ambulantes sicut placet domino. Forma enim uniuscuiusque legis in professione & conuersatione cultoris debet uideri. Ille enim forma & imago legis dei est, in cuius fide & conuersatione Euangelij ueritas lucet. ¶ **Propter quod notū uobis facio, quia nemo in spiritu dei, dicit anathema Iesu, & nemo potest dicere dominum Iesum, nisi in spiritu sancto.)** Quoniam rationem spiritualiū ignorantes, per
/singulz

Singula charismata, hominibus potius quam deo dabat
 gloriam, non assecuti per spiritum sanctum hoc donum
 ministrari. **E**t quia qui dominum Iesum uocat, non sine
 spiritu sancto hoc dicit: habet enim gratiam in eo ipso si-
 ne dono dei est, dominum dicere Iesum, ac per hoc osten-
 dit illis in omnibus dei esse laudem & gratiam. **Q**uia fi-
 cut idolorum imago in ministris eius est, ordinem suum
 habens per singulos gradus, totum tamen hominis est:
 ita & in lege dominica gradus charismatum sunt officijs
 ecclesie, non utiq; meritis humanis indulti, sed ut mem-
 bra ad ædificationem ecclesie pertinentia, quæ per se &
 in se habent gloriam, sicut est etiam in humanis officijs.
Scholæ enim sunt quæ positæ in se dant dignitatem, ue-
 loci honor hominem faciat gloriosum nō propria laus.
Ait ergo: **N**emo in spiritu dei dicit anathema Iesu. **V**ox
 enim quæ dicit anathema Iesu, humano est errore prola-
 ta, quicquid enim falsum est ab homine est. **E**t nemo po-
 test dicere dominum Iesum nisi in spiritu sancto. **D**ictum
 enim ipsum quo significatur dominus Iesus, non adula-
 tione hominum, sicut & idola dñi uocantur, sed spiritus san-
 cti ueritate profusum est: quicquid enim uerum à quocū-
 que dicitur, à sancto dicitur spiritu. **N**e ergo hominum
 fauorem existimarent in regula Christiana, & propter
 hoc se argui minime paterentur, sicut est & in simula-
 chris: homo enim adinuenit ut deus dicatur qui non est,
 ac per hoc subiecti sunt antistites illis. **O**stendit enim eis
 nullum beneficium esse humanum in eo, cum dicitur: **D**o-
 minus Iesus, sed magis donum dei, qui dignatus est my-
 sterium suum hominibus declarare. **E**tenim ipsa pro-
 fessio remissionem acquirit peccatorum, sicut exaggerat
 dicatio idolorum. **D**ocet ergo eos, quia non præstāt
 religioni beneficium dicentes dominum Iesum, sed accipiunt,
 ne more idolorum hominum putarent gratiam
 esse in lege domini, dum uocatur deus qui non est. **D**eni-
 que non intelligentes dei donum esse in fide, singuli sin-
 gulos sibi homines delegerant, quos sequerentur, dicen-

tes: Ego sum Pauli, ego uero Apollo. Superbiam ergo illorum humiliat, ut pariantur se sicut dixi argui. ¶ Diuisiones autem gratiarum sunt.) Non hoc humanis meritis uult ascribi, sed gratiæ dei, ad honorificentiam nominis eius. Sicut enim qui dicit dominum Iesum, in spiritu sancto dicit qualis uis sit, ira & in loco ordinis officij Ecclesiastici positus, gratiam habet quali' suis sit: non utiq; propriam, sed ordinis p̄ efficaciam spiritus sancti. Vnde & inter initia dicit: Nec q̄ plantat est aliquid, nec q̄ rigat, sed qui incrementum dat deus. ¶ Idem autē spiritus, & diuisiones ministeriorum sunt.) Per eundem spiritum diuersa dona dicit præstari. ¶ Idem uero dominus, & diuisiones operationum sunt.) Jungit nunc Christum spiritui sancto. ¶ Idem autem deus, qui operatur omnia in omnibus.) Intantum non hoc hominibus dandum, quasi proprium, sed soli deo asserit, ut etiā donum spiritus sancti & gratiam domini Iesu unius dei dicat operationem, ne gratia & donum diuisum sit per personas patris & filij, & spiritus sancti, sed indiscretę unitatis & naturæ trium unum opus intelligatur, ut ad unū omnem gloriam redigat & diuinitatem. Diuisiones autem gratiarum sunt officij Ecclesiæ, non humanis meritis deputatæ. Si enim spiritus sanctus idem dominus est, & dominus idem deus est, tres unus deus est. Cum enim spiritus sancti gloria, & potestas, & natura dei est, & dominus Iesus idem est in natura quod deus est, unus utiq; spiritus sanctus, & dominus I E S U S, & pater deus est. Et singuli enim deus unus, & tres deus unus. Denique operante uno, tres operari dicuntur, ut trinitatis mysterium in unius dei natura & potestate claudatur, cum sit immensum. ¶ Vnicuique datur autem manifestatio spiritus ad utilitatem.) Hoc est, donum accipit, ut diuinis retinaculis uitam suam gubernans, & sibi & alijs utilis sit, dum exemplum bonæ conuersationis ostendit. ¶ Quidam enim datur per spiritum sermo sapientię.) Id est, dat illi prudentia nō ex literis, sed corrusco spiritus sancti, ut cor habeat illuminatū & prudens, & discernat

quæ uitanda sunt, quæ sequer da. ¶ Alij uero sermo sci-
entia, secundum eundem spiritum.) Hoc est, ut habeat
scientiã rerum diuinarũ. ¶ Alij gratia curationũ in uno
spiritu.) ¶ Id est, ut medelam tribuat infirmis uel egris.
¶ Alij fides in eodem spiritu.) Hoc dicit, ut fidei profiten-
dæ ac uendicadę pressa uerecundia accipiat facultatem.
¶ Alij operatio uirturũ.) Potestatẽ dari significat in enctẽ
dis dæmonis, aut signis faciendis, ¶ Alij propheta.) Id
est, ut spiritu repletus dicat futura. ¶ Alij discretio spiri-
tuũ.) Ut intelligat & iudicet quod dicat, an spiritus san-
cti, sit an mundani. ¶ Alij interpretatio sermonum. Alij
genera linguarũ.) Interpretari est, ut dicta illorum, qui
linguis loquuntur uel literis, per donum dei fideliter in-
terpretef. ¶ Omnia autem hæc operatur unus atq; idem
spiritus, diuidens unicuiq; prout uult.) Quod superius
trium personarũ dicit, nunc per unũ spiritum sanctũ agi
profitef, ut quia unius naturæ sunt & uirtutis, qd unus
operatur, operant tres, unus tamen est deus, cuius gra-
tia diuidit singulis prout uult, nõ ad meritũ magis ho-
minis, sed ad ædificationẽ Ecclesiæ suæ: ut omnia quæ
mundus imitari uult, sed non implet, quia carnalis est,
hæc in Ecclesia, quę domus dei est, singulorum officijs &
dono & magisterio spiritus sancti indulta, ad probatio-
nẽ ueritatis in his qui contemptibiles mundo sunt uiden-
tur. ¶ Sicut em̄ corpus unum est, & membra habet mul-
ta, omnia autem membra ex uno corpore cum sint mul-
ta, unum sunt corpus, ita & Christus. Etem̄ in uno spi-
ritu nos omnes in unum corpus baptizati sumus, siue Iu-
dæi, siue Græci, siue serui, siue liberi, & omnes unũ spiri-
ritum potauimus.) Per hæc docet nullius personam
quasi despecti contemnendã, neq; alicuius quasi perfecta
sit præferendam, nec gloriam quæ soli deo debet homi-
nibus tribuendam, quando in omnibus unus atq; idem
deus sit gloriosus, quippe cum omnes & unum bap-
tisma habeamus, & unum atque eundem spiritum san-
ctum. Hoc propter supradictam causam, quia in aliqui-
bus gloriabantur, aliquos uero uelut contemptibiles
aspernebant.

spernebant. ¶ Nam & corpus non est unum membrum
sed multa.) Hoc dicens ostendit unitatem uarietatis offi-
 ciorum, & diuersitatem hanc non discrepare in unitate
 potestatis, quando corporis unitas non in singularitate
 consistit, sed in multis membris, ut inuicem sibi præstent
 quod debent. ¶ Si dixerit pes, quia non sum manus, non
sum de corpore, num propterea nõ est de corpore?) Hoc
 est, non posse eum qui infirmus uidetur inter fratres ne-
 gari esse de corpore, quia non est potens. ¶ Si dixerit au-
ricula quia nõ sum oculus, nõ sum de corpore, num pro-
pterea nõ est de corpore?) Nõ debere dicit illum qui pau-
 lo inferior est, non necessarium putari corpori, propte-
 rea quod de primis nõ sit. ¶ Si totum corpus oculus, ubi
est auditus: si totum auditus, ubi est odoratus?) Id est, si
 omnes unius essent officij & operis, quõ impleretur reli-
 qua necessitas corporis, cum cõstent multis officijs opus
 esse ad gubernacula corporis. ¶ Nunc autem deus posuit
membra unumquodq; in corpore sicut uoluit.) Volunta-
 tem dei, quia prouida & ratioalis est, membra dicit cor-
 pori aptasse, ut nihil desit multis membris perfectum.
 ¶ Si autem fuissent omnia unũ membrum, ubi corpus?)
 Manifestũ est, quia si omnes unius fuissent dignitatis, nõ
 dicerentur membra neq; corpus, ideoq; uarijs membro-
 rum officijs gubernatur. Omnia enim unum mem-
 brum esse non poterant, ideo autem multa sunt, quia ab
 inuicem differunt dignitate. ¶ Quia si essent omnia unũ
membrum ubi corpus? nunc autem multa quidem mem-
bra: unum autem corpus.) Hoc dicit, quia multa mem-
 bra cum sui inuicem egeant, non discrepant in unitate
 naturæ, quàmuis diuersa sint, quia diuersitas hæc in unũ
 concurrat, ut corporis utilitas expleatur: sicut & ea qui-
 bus mundus ipse constat cum sint diuersa nõ solum offi-
 cijs sed & naturis, ad unius tamen mundi proficiunt per-
 fectionem, & ex omnibus his nascitur temperies quædã
 in fructibus qui humanæ proficiunt utilitati. ¶ Non po-
test autem dicere oculis manui, opera tua nõ indigeo.)
 Hoc est, non potest dicere potior inferiori nõ mihi opus

es, quia oculis quidem uidetur, sed manus sunt quæ operantur. ¶ Aut iterum caput dicere pedibus, nō estis mihi necessarij.) Id est, maior gradu & dignitate nō potest sine illo esse qui humilis est, quia est quod humilis potest quod non potest sublimis, quia ferrum potest, quod nō potest aurum, ac per hoc honorem capiti faciunt pedes. ¶ Sed multo magis quæ uidentur membra corporis inferiora esse necessaria sunt.) Manifestum est, quia quāuis aliquis dignitate sublimis sit, si subiectus tamē defuerit qui obsequijs suis illum faciat gloriosum, ipsa dignitas cōtempribilis erit. Officium est enim per quod dignitas cōstat. Tale est si imperatori desit exercitus. Quāuis ergo magnus sit imperator, necessarium tamē habet exercitum. Membrum est enim corporis eius ante se habens tribunos, comites, magistrōs. His omnibus inferiores sunt milites & magis necessarij sunt, sicut membra corporis quæ cū inferiora uidentur, plus utilia sunt. Sine oculis em̄ manibus operatur, & ambulās uisū quærit. ¶ At quæ putamus ignobiliora esse membra corporis, his maiorem honorem circudamus.) Similis est sensus, quia qui putātur sine dignitate esse, inuenimus in eis quod laudemus, sicut & in membris, & plus nobis placeat, quā quod in cæteris inuenimus. Quo enim honore dignæ sunt manus, quando quod uolumus tenemus, uel pedes cum quo uolumus imus. ¶ Propterea & nos addimus eis honorificētiā, utputa pedibus, quos, quia humiles sunt & sine dignitate, calciamentis ornamus. ¶ Et quæ inferiora sunt nobis, reuerentiā abundantiorē habent.) Manifestum est, quia pudenda nostra quæ turpia uidentur, dum aspectus publicos uitāt, honestate se cōtegūt, ne per irreuerētiā horreant. Simili mō & quidā fratrum cum sint egestate & habitu inhonesti, nō tamē sunt sine gratia, propter quod mēbra sunt corporis nostri. Nam solent succinēti pede nudo, uesticula tetrica incedere. Quāquā ergo uideātur cōtempribiles, magis honori sunt, quia solēt uitam habere mūdiorem. Quod enim hominibus uidetur despectum, solet à deo pulchrū iudicari.

iudicari. ¶ Quæ autem honesta sunt nostra, nullius e-
gent.) Apertum est, quia caput non eget neque facies
 neque manus, ut his addatur per quod decorentur: ita &
 fratribus in quibus studium peritiæ & conuersatiõis ui-
 get honestatis, nihil est quod à nobis addatur, debitus
 enim illis redditur honor. ¶ Despectis uero uel humili-
 bus exhortatio necessaria est, per quam addatur illis a-
 liquis honor ut fiant utiles, si quo minus, ipso cõtemptu
 negligentiores circa se erunt, in quibus magis proficien-
 dum est. ¶ Sed deus temperauit corpus et cui deest am-
pliolem honorem tribuendo ut nõ sit schisma in corpo-
re, sed ipsa pro inuicem sollicita sint membra.) ! Sic di-
 cit à deo moderatum humanum corpus ut omnia mem-
 bra eius necessaria sint, ac per hoc pro se inuicem sollici-
 ta, quia aliud sine altero esse nõ potest, & quod inferius
 putatur, magis necessarium est, sicut & de fratribus ex-
 positum est uel disputatum, quia nullus debet uelut in-
 utilis despici. ¶ Et si quid paritur unum membrum, cõ-
patiuntur omnia membra.) • Hoc de membris corporis
 carnis ambiguum non est, quia si oculus aut pes uel ma-
 nus capiantur egritudine aliqua infirmitatis, totum cõ-
 dolet corpus: ita & nos docet condolere fratribus, si ali-
 quid huiusmodi aut necessitatis emerferit. ¶ Siue glo-
rificatur unum membrum congaudent omnia mēbra.)
 Manifestum est, quia lætum est caput siue cætera mem-
 bra, si pedes fuerint accurati uel sani. • Sic debemus &
 nos alacres fieri, si fratrem aliquem uiderimus cultorẽ
 dei, & auctum honestate morum, hoc est sanum esse cõ-
 filio. ¶ Vos autem estis corpus Christi, & membra de
membro.) ¶ Ostendit aperte nostram se causam mem-
 brorum carnalium rationem traxisse, quia non omnes
 possumus eadem, sed singuli pro qualitate fidei & gra-
 tiam habemus concessam. ¶ Et quosdam quidem po-
suit deus in Ecclesia primum Apostolos.) • Caput itaq;
 in Ecclesia Apostolus posuit qui legati Christi sunt, si-
 cut dicit idem Apostolus: • Pro quo legatione fungi-
 mur. Ipsi sunt episcopi, firmate istud Petro Apostolo &
 dicente

2. Cor. 5.
 A89.1.

dicente inter cetera de Iuda: Et episcopatum eius accipiet alter. ¶ **¶ Secundo prophetas.**) Prophetas duplici genere intelligamus, & futura dicentes, & scripturas reuelantes, quamuis sint & Apostoli prophete, quia primus gradus omnia subiecta habet. Denique pessimus Caiphas propter quod princeps sacerdotum erat prophetauit, ordinis utique causa non proprii meriti. Tamen specialiter erant, prophetæ & scripturarum interpretes, & futura dicentes: Sicut erat Agabus, quia exitia & uincula huic Apostolo prophetauit futura Hierosolymis, & famem cecinit, quæ facta est sub Claudio. Ideo quanquam sit melior Apostolus, aliquando tamen eget, prophetis. Et quia ab uno deo patre sunt omnia, singulos episcopos singulis Ecclesijs præesse decreuit. ¶ **¶ Tertio doctores.**) Illos dicit doctores qui in Ecclesia literis & lectionibus retinendis imbuebant more synagogæ, quia traditio illorum ad nos transitum fecit. ¶ **¶ Quarto loco ait: ¶ Deinde uirtutes, exinde gratiam curationum.**) Potest enim aliquis non esse Episcopus & in se habere donum uirtutis sanitatum. Quinto loco donum intellectus tribuit. ¶ **¶ Opitulationes, gubernationes.**) Ut in rebus diuinis uigilet intellectu: ita tamen ut in aliquibus quæ implere non conceditur ab alio sumat quod de habet, quia totum uni concedi non potest. Sunt & gubernatores qui spiritalibus retinaculis hominibus documêto sunt. ¶ **¶ Genera linguarum.**) Ut donum sit dei multas linguas scire. ¶ **¶ Interpretationes sermonum.**) Ut hoc alicui gratia dei impertiat, ut linguarum interpretandarum habeat peritiam. ¶ **¶ Nunquid omnes Apostolice?**) Verum est, quia in Ecclesia unus Episcopus est. ¶ **¶ Nunquid omnes prophetæ?**) Non est ambiguum, non omnibus concedi prophetiam. ¶ **¶ Nunquid omnes doctores?**) Ille doctor est cui conceditur. ¶ **¶ Nunquid omnes uirtutes?**) Hic potest habere uirtutem, cui dat deus dæmonia eijcere. ¶ **¶ Nunquid omnes gratiâ habent curationum?**) Quod potest fieri, ut omnes habeant dona curationum? ¶ **¶ Nunquid omnes linguis loquuntur?**)

Actu. 21. 82

11.

Nô

Non utique nisi qui accipit donum in hac re. ¶ Nunquid omnes interpretantur? Ille potest linguas interpretari cui dat deus. In supradictum sensum hæc inferenda. Explicauit enim reddita ratione omnes habere diuersas gratias, nec totum alicui cōcedi exemplo membrorum. Exemplo enim corporis carnis, spiritale corpus insinuat, ac per hoc in omnibus deum benedicendum & in ipsi us nomine gloriandum cuius gratia est. Hanc rationem etiam in rebus physicis inuenimus. Aurum enim cum melius argento sit, plus tamen in usu argentum est: & cū æs necessarium sit, plus tamen ferro opus est. Nihil enim penè sine ferro sit, cum sit inferius. Et post hæc: ¶ Aemulamini autem charismata meliora. Hoc mox in subiectis absoluit. ¶ Et adhuc magis excellentiorem uiam uobis demonstro.) Gradatim illos ad utiliora prouehit, ostendēs illis gratiam supradicti omnis doni, quæ in hominibus uidentur, siue loquendi aut curadi aut prophetandi non ad meritum hominis pertinere, sed ad honorificentiam dei. Ideo & nunc uiam se dicit illis ostendere planiorem, qua itur ad cælum, quæ meritum collocat apud deum. Nam quia supradicta non semper ad meritum pertinet, dicit saluator: Multi mihi dicēt in illa die, id est iudicij, domine domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & uirtutes multas fecimus? Et quia non hoc ad meritum pertinet, sed officia sunt ecclesiæ ad confusionem gentilium & dei honorificentiam protestandam, dicit eis dominus: Recedite à me nō noui uos operari iniquitatis. Securi em̄ quia dei in illis operatio cernebatur, negligentes erga se fuerunt. Nam & illis septuaginta duobus discipulis gaudentibus quod dæmonia illis subdita fuerant, dicit saluator: Nolite in hoc gaudere quod dæmonia uobis subiecta sunt, sed in hoc gaudete quod nomina uestra scripta sunt in cælo. Quare, nisi quia nomini dei subiecta sunt, non hominis merito? Et quare nunc non ita sit ut habeant homines gratiam dei? Inter initia fieri oportuit, ut fundamenta fidei acciperent firmitatem.

Luc. 10

Nunc